

Türkiye’de Akademik Açık Erişim Dergi Yayıncılığı ve Çeviribilim Alanındaki Açık Erişim Dergiler

Erdoğan Aslan, Mersin

Öz

Bu çalışmada Türkiye’nin akademik açık erişim dergi yayıncılığında geldiği noktayı ortaya koymak, 70’li yıllardan itibaren dilbilim ve filolojiden ayrılarak kendi bilimsel çerçevesini çizen ve kendi bilimsel iletişim sistemini oluşturan Çeviribilim alanının, bilimsel iletişim sisteminin en önemli araçlarından biri olan akademik açık erişim dergicilik konusunda aldığı mesafeyi görmek, bu konuda mevcut eksiklikleri tespit etmek ve bunlara çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla ulusal ve uluslararası açık erişim veritabanları incelenerek elde edilen bilgiler değerlendirilmeye çalışıldı. Çalışmanın birinci aşamasında Türkiye’nin akademik açık erişim dergicilik konusundaki mevcut durumu değerlendirilirken ikinci aşamada Çeviribilim alanının durumu ele alındı. Son aşamada ise elde edilen verilerden anlamlı sonuçlar çıkarılarak genel bir değerlendirme yapıldı ve çeşitli öneriler sunuldu.

Anahtar Sözcükler: akademik açık erişim dergi yayıncılığı, çeviribilim, açık arşiv, bilimsel iletişim.

Abstract

Academic Open Access Journal Publishing in Turkey and Open Access Journals in the Field of Translation

In this study, to reveal the point Turkey has reached in academic open access journals publishing, to see progress of Translation and Interpreting which is constituting their own scientific outlines and is forming their own scientific communication system, separated from linguistics and philology from the '70s on academic open access journalism which is one of the most important tools of scientific communication system, to detect existing deficiencies on this issue and to propose solutions to them are aimed. For this purpose, national and international open access databases were examined and tried to evaluate the information obtained. In the first phase of the study, Turkey's current situation on academic open access journalism was assessed, in the second phase the situation of Translation and Interpreting is discussed. In the final stage an overall assessment was made by subtracting meaningful results from the data obtained and various suggestions were presented.

Keywords: academic open access journal publishing, translation and interpreting, open archive, scientific communication.

1. Giriş

En önemli araçlarından biri akademik bilimsel dergiler olan bilimsel iletişim, araştırma ve diğer bilimsel çalışmaların oluşturulması, nitelik açısından değerlendirilmesi, bilimsel topluluğa dağıtımı ve gelecekteki kullanımı için korunması süreçlerini içeren bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel iletişim, geleneksel olarak kitap ve hakemli dergiler gibi resmi iletişim kanalları ile gerçekleştirilirken, teknolojik gelişmelere koşut olarak günümüzde elektronik listeler gibi resmi olmayan kanallarla da yapılmaktadır (Polat 2006: 54). İlk bilimsel derginin yayın hayatına başladığı 17. yüzyıldan 20. yüzyılın sonlarına kadar klasik basılı şekilde varlığını sürdüren akademik

dergicilikle ilgili özellikle fiyat artışı ve erişim zorluğu gibi nedenlerden dolayı sorunlar yaşanmış ve alternatif model arayışlarına gidilmiştir. Örneğin, “ABD’deki Araştırma Kütüphaneleri Derneği’nin 2003-2004 yıllarını kapsayan bir araştırmasına göre, bilimsel dergilerin fiyatları 1986-2004 yılları arasında % 188 oranında artarken, araştırmanın gerçekleştirildiği 113 büyük üniversite kütüphanesinin süreli yayın aboneliklerine yaptıkları harcamalar % 273 oranında artmıştır. Yine bu kütüphaneler, 1987 yılına oranla 1997’de süreli yayın alımı için % 142 daha fazla bütçe ayırmalarına karşın 10 yıl öncesine oranla süreli yayına % 6,2 daha az abone olabilmişlerdir” (Polat 2006: 54).

Bilim insanları kamu kaynakları ile oluşturulan bilimsel ürünlerin ticari bir metaya dönüşmeden yine kamunun yararına kullanılmasını sağlamak için ortak bir girişimde bulunmuşlardır. Bu girişimle ticari kuruluşların keyfi fiyat artışlarının ve tekelleşmenin önüne geçmek ve ayrıca bilimsel bilginin gerçek sahiplerine engelsiz bir şekilde ulaştırmak için, bilgi paylaşım ortamı yaratmak amaçlanmıştır. Stevan Harnad’ın bilimsel eserlerin geleneksel yayınların yanı sıra ftp aracılığıyla dağıtılması ya da web’de yayınlanması önerisiyle bu konuda ilk adımlar atılmıştır (Odabaş, H. ve Odabaş, Y. 2012: 356).

2000’li yıllara gelindiğinde bu anlamda çok ciddi bir işbirliğinin ortaya çıktığını görmekteyiz. Yapılan çeşitli toplantılarda önemli kararlar alınmış ve bu konudaki kararlılık ortaya konmuştur. 2001 yılında Budapeşte’de yapılan toplantı sonucunda Budapeşte bildirgesi oluşturulmuştur. Bildirgede bilimsel araştırmaların, bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olması fikri ilke olarak benimsenir. 2003 yılında ise ABD’de bir toplantı düzenlenir ve Bethesda Bildirisi oluşturulur ve açık erişim kavramı tanımlanır ancak Budapeşte’deki toplantıdan farklı olarak lisans kullanımı, kurumsal arşivlere açık erişim çalışmalarının aktarılmasında gereksinimler ve kişisel kullanım için az sayıda basılı kopyalamadan söz edilmiştir. Bir başka önemli toplantı ise aynı yıl içerisinde Berlin’de gerçekleştirilir ve toplantı sonunda Berlin Bildirgesi yayınlanır. Bu bildirgede diğerlerine ek olarak, izin beyanının açık erişim doküman içinde belirtilmesi ve en az bir arşivde arşivlenmesi dile getirilir (Atılğan 2006).

Daha sonraki yıllarda da gerek akademik gerek kamu kuruluşları gerekse sivil toplum kuruluşları düzeyinde çeşitli toplantılar düzenlenmiş ve önemli kararlar alınmıştır. Bu konuda ilk somut adımları ise ABD’deki ve İngiltere’deki bazı üniversiteler ve araştırma kuruluşları çeşitli yayınları ücretsiz olarak erişime açarak attılar. İngiltere’deki *Wellcome Trust* açık erişimi destekleyen ve desteklediği araştırmalardan üretilen yayınlara açık erişim zorunluluğu getiren ilk ticari şirket oldu (Tonta 2007: 3).

Çıkarılan yeni kanunlarla da açık erişime yasal bir zemin kazandırılmıştır. ABD’deki federal araştırmalar kanunu erişimini düzenleyen yasa tasarısı (2006) kamu kaynaklarıyla desteklenen ve yıllık 100 milyon dolardan fazla araştırma bütçesi kullanan kamu kuruluşlarında açık erişimi zorunlu kılmaktadır (Tonta 2007: 3). Bununla birlikte bazı ülkelerde çeşitli kurumlar açık erişimi zorunlu tutmaktadır. Örneğin İngiltere’de 54, İtalya’da 28, Portekiz’de 16, İspanya’da 14, Almanya ve

Fransa'da 12, Hollanda'da 6, Türkiye ve Yunanistan'da 1 kurum açık arşiv depolamayı zorunlu hale getirmiştir (Tonta 2012: 22).

2. Açık Erişim ve Türkiye'de Açık Dergi Yayıncılığı

Açık erişim kavramı Budapeşte Bildirgesinde de tanımlandığı gibi, bir makalenin tam metninin herhangi bir yasal, mali ya da İnternet'in kendinden kaynaklanan sınırlama dışında herhangi bir sınırlama olmaksızın herhangi bir kullanıcı tarafından okunması, indirilmesi, kopyalanması, dağıtılması, basılması, taranması ya da tam metinlerine link verilmesi, dinlenmesi, veri olarak yazılımlara taşınması ya da başka bir yasal amaç doğrultusunda, herhangi bir izin gerektirmeksizin İnternet üzerinden özgürce elde edilebilmesi ve kullanılması anlamına gelmektedir (Polat 2006: 58).

Açık erişim arşivleri genel olarak üç farklı yöntemle uygulanmaya başlamıştır. Bunlar;

- Bireysel arşivleme
- Kurumsal arşivleme
- Açık dergi yayıncılığıdır.

Ancak Prosser (2004) ilk iki grubu bir tür olarak gören bilim insanlarının olduğunu ifade etmektedir. Zira herhangi bir yerde yayınlanmış olan makalenin yazarı tarafından kendi web sitesinde ya da açık erişimli bir arşivde yayınlanması, yani her ikisinde de yazarın bireysel girişimi ile arşivleme yapıldığından 'kendi kendine arşivleme' olarak kabul edilmesi söz konusudur.

Oktar ve Aktar (2006: 116-117) günümüzde açık erişim dergiler için 4 farklı işletme modeli olduğundan bahsetmektedirler. Birinci grupta üniversitede bir bölüm üniversitenin sunucusunu kullanarak salt elektronik açık erişim dergisini yayımlar. Bu modelin çeşitlendirilerek uygulamaya konulduğu da görülür. Çoğunlukla da açık erişim dergileri, farklı kurumlardan ya reklam alarak, ya ödenek sağlayarak, ya da sponsorluk mekanizmasını kullanarak mali kaynak bulmakta ve böylece işletme giderlerini karşılayabilmektedir. İkinci grup dergiler ise ticari bir yaklaşımın benimsendiği dergilerdir. Bu modelde, yazar makalesini yayımlatmak üzere makale başına ücret öderken, yayıncı da makalenin ücretsiz ve elektronik olarak erişilebilir kılınmasını sağlar. Üçüncü grup dergiler kurumsal üyelik adlı bir mekanizma oluşturmuşlar ve kurumsal üyelik ücretini veren kurumların yazarlarından ayrıca ücret almama yoluna gitmişlerdir. Bu uygulama açık erişim dergilerinin mali sorunlarına uzun vadeli yapısal bir çözüm getirmekten uzaktır. Fakat geçici bir mali destek olarak açık erişim yayıncılığının yaygınlaşıp gelişmesini cesaretlendirici bir çözümdür. Bunların dışında içerisinde açık erişim dergilerin listelendiği Açık Erişim Dergileri Rehberi (The Directory of Open Access Journals [DOAJ]) de bir açık erişim yayını olarak kabul edilmektedir.

Bunlarla birlikte Bailey (2006), açık erişimli dergilerin de içinde bulunduğu web tabanlı dergilerin beş farklı modelde hizmet verdiğini belirtir ve bunları çeşitli kodlara ayırır.

• Açık erişimli dergiler (Yeşil kodlu dergiler): Bu dergiler bütün makalelere sınırsız erişim sağlamaktadır ve *Creative Commons* gibi düşük kısıtlanmalı bir lisans formu kullanmaktadır.

• Ücretsiz erişimli dergiler (Mavi kodlu dergiler): Bu dergiler eğitim-öğretim hizmetleri gibi bir takım koşullar söz konusu olduğunda, yayımlanan tüm makalelere erişimi ücretsiz sağlarlar.

• Sınırlı erişimli dergiler (Sarı kodlu dergiler): Bu dergiler belli bir zaman diliminden sonraki bütün makalelere ücretsiz erişime izin vermektedir ve genel olarak geleneksel telif hakkı antlaşmalarını kullanmaktadır.

• Kısmî erişimli dergiler (Turuncu kodlu dergiler): Bu dergiler yalnızca belli bazı makalelere erişime izin vermektedir ve bir önceki tür gibi geleneksel telif hakkı antlaşmalarından yararlanmaktadır.

• Abone erişimli dergiler (Kırmızı kodlu dergiler): Bu tür dergilerde makalelere erişim ücretsiz değildir ve genellikle geleneksel telif hakları kuralları geçerlidir (Odabaş, H. ve Odabaş, Y. 2012: 358-359).

Türkiye’de ise açık erişim ve açık dergi yayıncılığı konusunda son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Dünyadaki gelişmelerin Türkiye’ye yansımaları ve bu konuda farkındalığın oluşması için hem üniversiteler hem de bazı araştırma kuruluşları, gerek bilimsel toplantı düzenleme gerekse kurumsal arşivleme şeklinde çeşitli girişimlerde bulunarak bu konuda hiçte küçümsenemeyecek adımlar atmışlardır. Bu amaçla yapılan iki önemli toplantı bu adımların öncüsü durumundadır. Bunlardan biri 9-11 Aralık 2005’te İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi’nde gerçekleştirilen *X. Türkiye’de İnternet Konferansı*’dır ve bu konferansta Türkiye’de açık erişim hareketinin ve kurumsal arşiv uygulamalarının bir birlik içinde yürütülmesi amacı ile Açık Erişim Ulusal Politika oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bir diğer toplantı ise Denizli Pamukkale Üniversitesi’nde düzenlenen *Bilgi Teknolojileri Kongresi IV*, Akademik Bilişim 2006’dır. Bu kongrede açık erişimle ilgili bir dizi oturum gerçekleştirilmiş ve bu oturumlarla hem katılımcılara açık erişim, açık arşiv ve kurumsal arşivlerin tanımı ve yararları konusunda genel bir bilgi verilmiş hem de bu hedefi gerçekleştirmek üzere katılımcıların ortak görüşlerini belirtecek bir bildiri hazırlanması için konu tartışmaya açılmıştır. "Ulusal Açık Erişime Doğru" adı altında yapılan son oturumda, Berlin Bildirgesi benimsenerek, toplantı sonunda "Açık Erişim Bildirgesi" oluşturulmuş, AB’06 düzenleme kurulu başkanı tarafından kamuoyuna duyurulan bildiriye açık erişim kavramı ve yararlarından söz edilerek bir takım önerilerde bulunulmuştur (Atılğan, 2006).

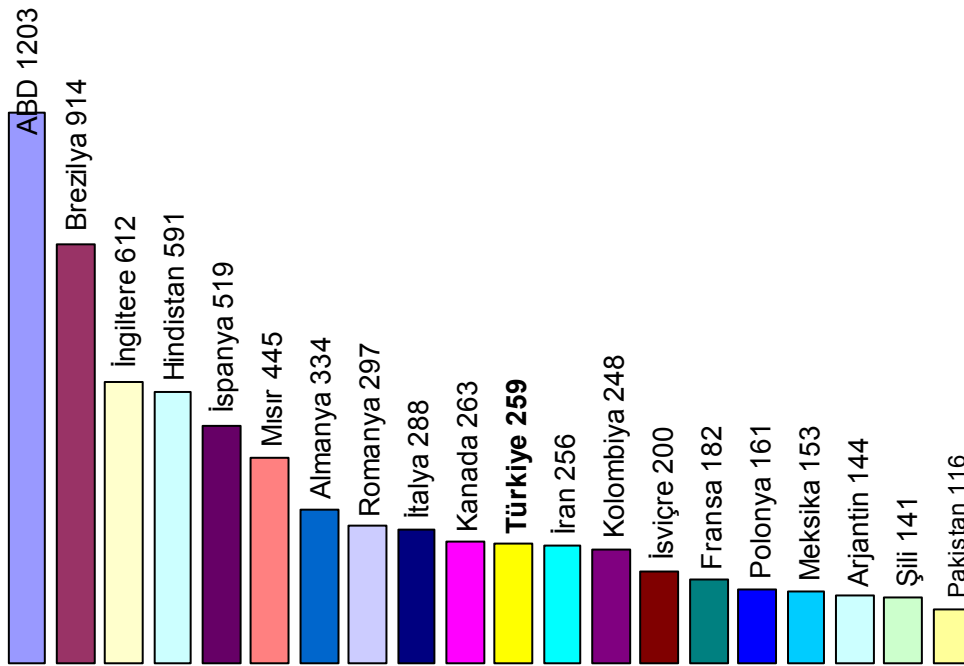
Son dönemlerde düzenlenen en önemli toplantılardan biri ise 8-9 Kasım 2012 tarihinde yapılan *Ulusal Açık Erişim Çalıştayı*’dır. AB 7. Çerçeve Programı kapsamında yürütülen iki proje¹ çerçevesinde düzenlenen bu toplantıya çeşitli üniversitelerden, kamu kuruluşlarından, mesleki derneklerden ve yayıncılık sektöründen 200 civarında delege katılmıştır. Kamu kaynaklarıyla desteklenen bilimsel yayınlara ve bu yayınlara ait verilere herkesin serbestçe (ücretsiz) erişebilmesi, bu yayınların ve verilerin kurumsal arşivler veya konu arşivleri aracılığıyla erişime açılması, bunun için gereken politika, strateji ve mevzuatı ve açık erişim alt yapısının oluşturulması konuları

¹ Hacettepe Üniversitesi’nin ortak olduğu Akdeniz Ülkeleri Açık Erişim Ağı (MedOANet) Projesi ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü’nün ortak olduğu Avrupa’da Araştırma İçin Açık Erişim Alt Yapısı (OpenAIREplus) Projesi.

tartışılmıştır. http://acikerisim.ankos.gen.tr/belgeler/Ulusal_AE_Calistayi_Bildirge.pdf (erişim tarihi: 15. 05. 2014)

Bütün bu çalışmaların sonucunda açık erişim ve akademik açık dergi yayıncılığı konusunda Türkiye büyük bir sıçrama göstermiştir. Türkiye'nin aldığı mesafeyi daha yakından görmek için uluslararası veritabanlarına göz atmak yararlı olacaktır. Açık erişim sistemlerinin depolandığı bir veritabanı olan OpenDOAR'da Mayıs 2014 itibarı ile Türkiye'den 29 açık erişim sisteminin var olduğunu görmekteyiz <http://www.opendoar.org>, (erişim tarihi: 18. 05. 2014). Uluslararası bir açık erişim akademik ve bilimsel dergiler veritabanı olan DOAJ (Directory of Open Access Journals)'daki verilere göz attığımızda ise Mayıs 2014 itibarıyla toplam 9748 açık erişim derginin tarandığını görmekteyiz. DOAJ'daki dergilerle ilgili istatistikler bize daha spesifik bilgiler sunmaktadır.

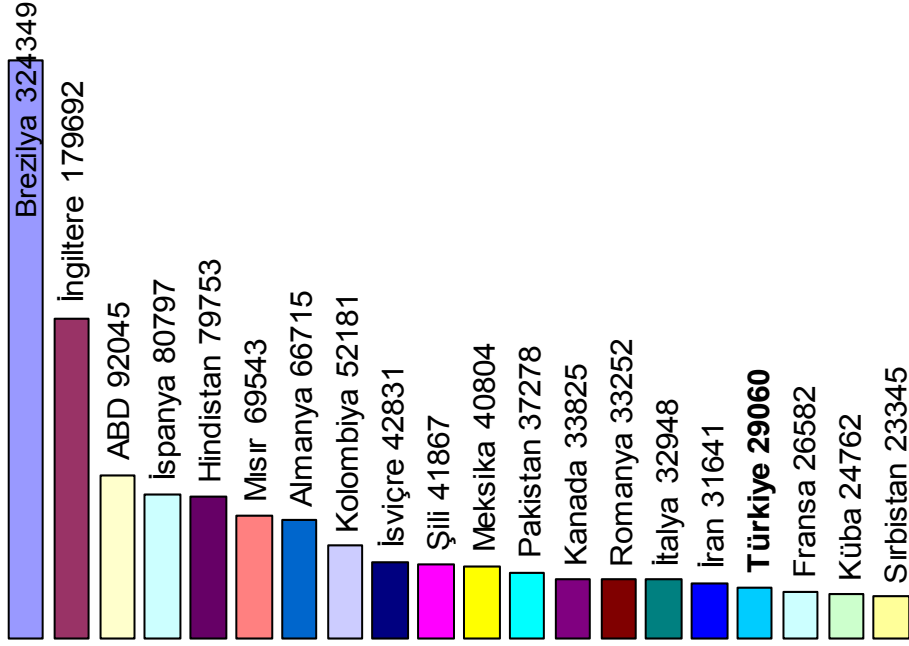
DOAJ'da dizinlenen dergilerin ülkelere göre dağılımında ilk 20 sıra şu şekildedir.

Şekil 1. DOAJ'daki dergilerin ülkelere göre dağılımı

ABD, Brezilya ve İngiltere'nin ilk üç sırayı paylaştığı listede Türkiye toplam 259 dergi ile 11. sıra yer almaktadır. Türkiye; İsviçre, Fransa, Polonya gibi Avrupa ülkelerini geride bırakmıştır.

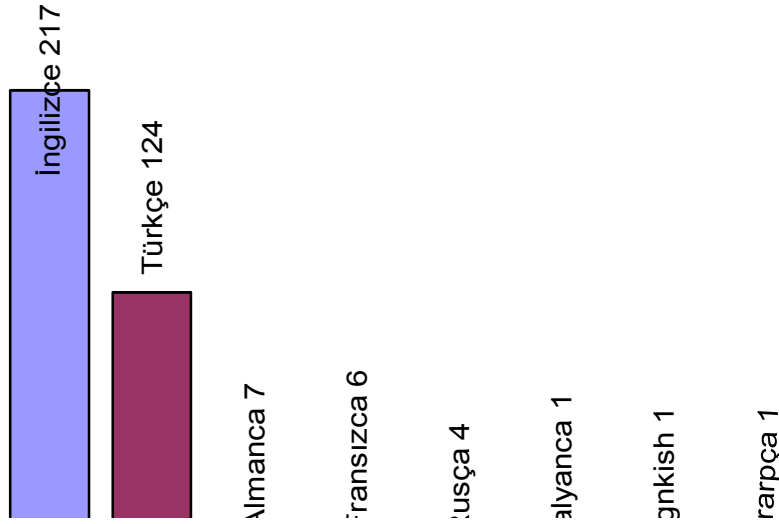
DOAJ’da taranan makale sayısına göre ise sıralama şu şekildedir;

Şekil 2. DOAJ’daki makalelerin ülkelere göre dağılımı

Bu listeden de anlaşılacağı gibi Türkiye dergi sayısında 11. sırada yer alırken makale sayısında 17. sırada yer almaktadır. Diğer ülkelerin sıralamalarında da belirgin farklılıklar vardır.

Türkiye kökenli dergilerin dillere göre dağılımı şu şekildedir:

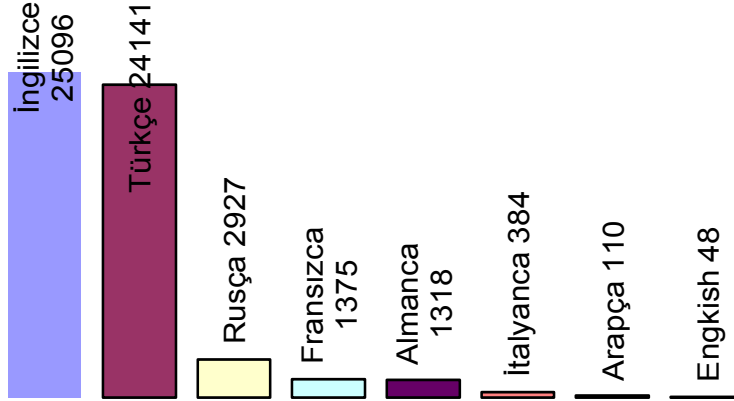

Şekil 3. Türkiye kökenli dergilerin dillere göre dağılımı

Görülüyor ki bu dergilerin büyük çoğunluğu İngilizce olmak üzere yarısında fazlası Türkçe dışında bir dilde yayın yapmaktadır. Ayrıca listede yer alan “Engkish” seçeneği veritabanına English sözcüğünün hatalı yazılması sonucu sistem tarafından farklı bir dil

olarak algılanıp ayrı bir dil seçeneği olarak gösterilmiştir. Bundan dolayı İngilizce dilinde yayınlanan dergi sayısı 217 yerine 218 olacaktır. Bununla birlikte Mısır’da yayın yapan ve bu veritabanında dizinlenen “Philology” isimli dergi Türkçe dilinde yapılmış araştırmalara da yer vermektedir.

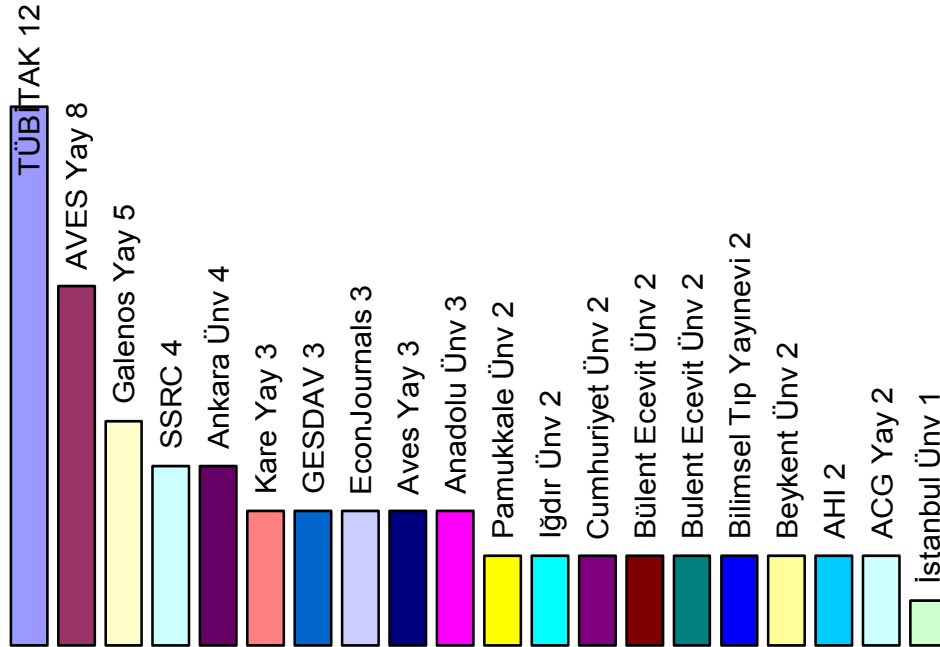
Türkiye’de kökenli dergilerde yayınlanan makalelerin dillere göre dağılımı ise şu şekildedir;

Şekil 4. Türkiye kökenli makalelerin dillere göre dağılımı

Makalelerin önemli bir kısmının İngilizce dilinde olduğunu görmekteyiz. Yine yazım hatasından dolayı İngilizce yazılmış 48 makale farklı bir dil gibi algılanmış ve sisteme o şekilde yansımıştır.

Dergilerin kurumlara göre dağılımı ise şu şekildedir:

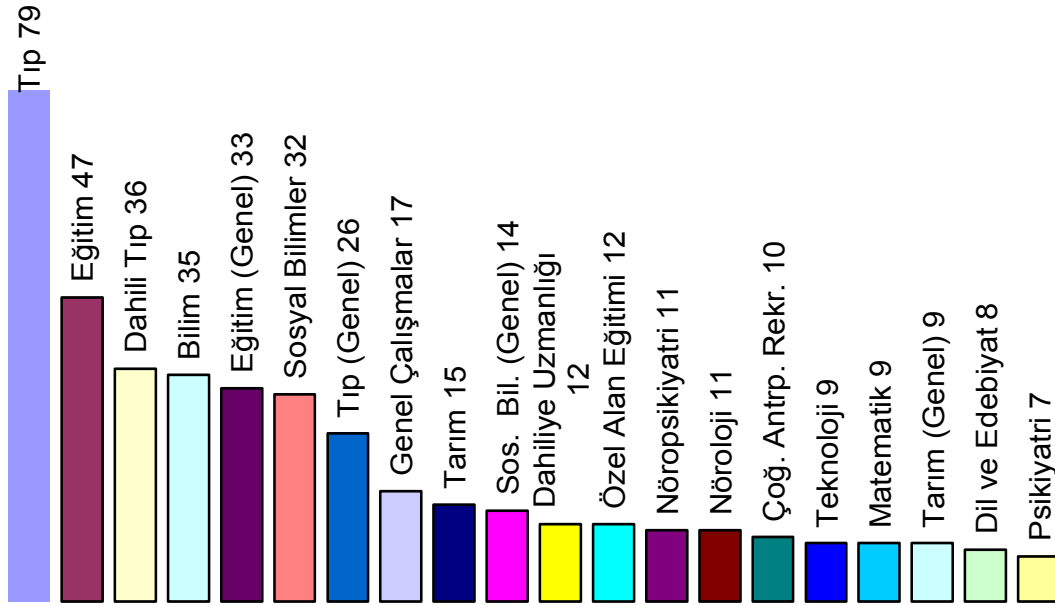

Şekil 5. Türkiye kökenli dergilerin kurumlara göre dağılımı

Bu listede TÜBİTAK’ın 12 dergi ile listede ilk sırada yer aldığını görmekteyiz. Marka ve telif hakları kendisinde bulunan ve tıp alanında yayın yapan 8 dergiyle Aves

Yayıcılık 2. sırada yer alırken aynı şekilde tıp alanında yayımlar yapan 5 dergiyle Galenos Yayıcılık 3. sırada yer almaktadır. Doğrudan üniversite bünyesinde yayın yapan dergiler olarak Ankara Üniversitesi 4, Anadolu Üniversitesi 3 dergi ile ilk sıralarda yer almaktadır. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken bir durum vardır ve sistem, etiketleme yaparken büyük harf-küçük harf, Türkçe karakter, Türkçe olmayan karakter gibi özellikleri dikkate almaktadır. Bu yüzden Aves Yayıcılık bünyesindeki dergiler iki farklı kategoride gösterilmiştir. Oysa Aves Yayıcılığa ait dergi sayısı 11 olacaktır. Aynı şekilde Bülent Ecevit Üniversitesi iki farklı kategoride dizinlenmiştir, bu üniversitenin de dergi sayısı toplam 4'dür. Yine Türkiye'de yayın yapan dergilerden bazılarının telif hakları yabancı kuruluşların elindedir. Örneğin Amerikan Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği (Social Sciences Research Society - SSRS) bünyesinde 4 dergi, yine Amerikan Sağlık Araştırmaları Derneği (Association of Health Investigations - AHI) bünyesinde 2 dergi yer almaktadır.

Dergilerin akademik alanlara göre dağılımı ise şu şekildedir;

Şekil 6. Dergilerin akademik alanlara göre dağılımı

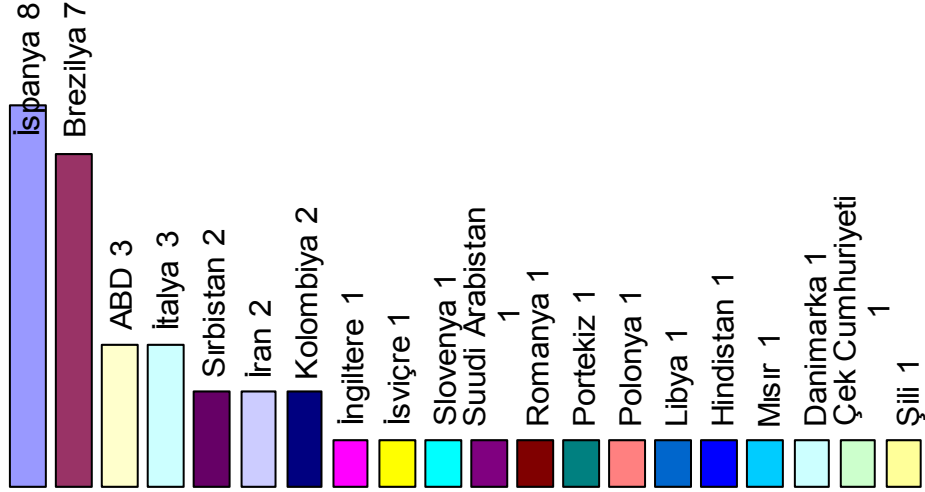
Tablo 6'dan da anlaşılacağı gibi Tıp ve Eğitim alanındaki dergiler ön plana çıkmaktadır. Dil ve Edebiyat alanında 8 derginin dizinlendiği görmekteyiz. Bu dergiler şunlardır: *Synergies Turquie*, *Novitas-ROYAL*, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, *Online Journal of Communication and Media Technologies*, *Global Media Journal: Turkish Edition*, *Turkish Studies*, *Idil Dergisi*, *Journal of Modern Turkish Studies*.

3. Çeviri Alanındaki Akademik Açık Erişim Dergiler

XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren dilbilim ve filoloji alanlarından ayrılarak bilimsel çerçevesini çizen Çeviribilim alanı, kendi bilimsel iletişim kanallarını da oluşturarak yapılan araştırmaların daha kolay ve daha etkin bir şekilde paylaşılması için açık erişim sistemlerinden faydalanmaya gayret etmektedir. Fakat bugün geldiğimiz noktada bu

konuda ciddi eksikler olduğu göze çarpmaktadır. Birçok indeks Çeviribilim alanına ayrı bir bilim dalı olarak yer vermezken bu alandaki çalışmalar ya dilbilim ya edebiyat ya da iletişim gibi alanlarda dizinlenmektedir.

DOAJ veritabanında çeviri alanında taranan toplam 42 adet dergi yer almaktadır. Bu dergilerin ülkelere göre dağılımları şu şekildedir;

Şekil 7. Çeviri alanında taranan dergilerin ülkelere göre dağılımı

Bu dergilerin bir kısmı yalnızca çeviri alanında yapılan araştırmalara yer verirken bir kısmı disiplinler arası bir dergi olup dil, edebiyat, iletişim gibi alanlarla birlikte çeviri alanında yapılan araştırmalara da yer vermektedir. Bu listede Türkiye’den herhangi bir dergi yer almamaktadır.

Yukarıdaki istatistiklere ek olarak ulusal bir açık erişim veritabanı olan TÜBİTAK’a bağlı ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) bünyesinde Mayıs 2014 itibarıyla 387 dergi yer almaktadır. Bu dergiler beş farklı veritabanında dizinlenmektedirler. Bu veritabanları ve dergi sayıları şöyledir;

- Tıp Veri Tabanı - 112 dergi
- Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı – 186 dergi
- Yaşam Bilimleri Veri Tabanı – 39 dergi
- Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı – 29 dergi
- Hukuk Veri Tabanı – 21 dergi

Çeviribilim araştırmalarının da dâhil olduğu Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanında 186 dergi yer almaktadır fakat bu dergiler arasında herhangi bir çeviri dergisi yer almamaktadır. Ancak Edebiyat, dilbilim, iletişim gibi alanlarda yayın yapan dergiler, genel olarak çeviri araştırmalarına yer vermektedirler.

Yukarıda bahsedilen veritabanları dışında Türkiye’de doğrudan çeviri alanında yayın yapan iki dergi olduğundan bahsetmeliyiz. Bunlardan birincisi Hacettepe Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü tarafından yayınlanan “Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi” diğeri İstanbul Üniversitesi Çeviri Bölümü tarafından yayınlanan “Çeviribilim Dergisi”dir.

Hacettepe Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü tarafından yayınlanan “Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi” <http://www.ceviribilim.hacettepe.edu.tr> internet adresinde yayın yapmaktadır. Türkçenin yanı sıra İngilizce, Fransızca, Almanca dillerinde karşılaştırmalı çeviri incelemeleri, çeviri kuramı, çeviri eleştirisi, çeviri tarihi, çeviri etiği, çeviri teknolojileri, terimbilim ve terim çalışmaları gibi konularda yapılan araştırmalara yer vermektedir. Uluslararası bir indeks olan MLA (Modern Language Association)’da dizinlenen derginin şu anda belli sayılarına erişim olanağı mevcuttur.

Bir diğer dergi İstanbul Üniversitesi Çeviri Bölümü tarafından yayınlanan *Çeviribilim Dergisi*, <http://www.iudergi.com/> adresinde yayın yapmaktadır. Türkçenin yanı sıra İngilizce, Fransızca, Almanca dillerinde; karşılaştırmalı çeviri incelemeleri, çeviri kuramı, çeviri eleştirisi, çeviri eğitimi, çeviri tarihi, çeviri etiği, profesyonel çevirmenlik, çeviri teknolojisi, özel alan çevirisi gibi doğrudan ilgili konuların yanı sıra karşılaştırmalı kültür ve yazın incelemeleri, küresel bilgi transferi, diller ve kültürlerarası etkileşimler gibi konularda, çeviriyle bağlantıyı ön planda tutan disiplinlerarası çalışmalara yer vermektedir. Uluslararası bir index olan ASOS indeks (Akademia Sosyal Bilimler İndeksi) tarafından taranan derginin bütün sayılarına internet üzerinden ücretsiz erişim olanağı mevcuttur.

4. Sonuç

Açık erişim dergi yayıncılığı ile ilgili olarak şunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz, ki gerek dergi sayısı gerekse makale sayısına baktığımızda hem ülkemizde hem de dünyanın birçok ülkesinde son yıllarda çok hızlı bir ilerleme kaydedildi ve ciddi bir farkındalık oluştu. Bunun sonucu olarak hem dergi sayısında hem de makale sayısında gözle görülür bir artış kaydedildi. Ayrıca bazı üniversiteler kendi açık arşivlerini oluşturarak hizmete sundular. Bütün bu çalışmalar umut verici olmakla birlikte henüz yeterli düzeyde değildir. Zira hâlihazırda üniversitelerin büyük bir çoğunluğunun açık arşivleri mevcut değildir ve buna yönelik çalışmalar da yok denecek kadar azdır. Bu konuda üniversitelerin teşvik edilerek gerekli çalışmaların bir an önce başlatılması gerekmektedir.

Bununla birlikte Türkiye her ne kadar dergi sayısında ön sıralarda yer alsada makale sayısında daha gerilerde. Dergi sayısının artmasının yanı sıra yayın sayısında buna paralel olarak artması gerekmektedir. Aksi takdirde içeriği zayıf birçok dergiye sahip olacağız ve bu da başka bir sorun olarak karşımızda duracaktır. Yayın sayısını artırmak için atılacak en önemli adımların başında yayın değerlendirme süreçlerinin daha şeffaf ve daha etkin hale getirilmesidir. Yayınların zamanında değerlendirilememesi, değerlendirme sürecinde tarafsızlık meselesi, etik olmayan müdahaleler gibi sorunların halledilmesi önem arz etmektedir.

Başlangıçta fiyat artışı ve erişim zorluğu gibi nedenlerden dolayı alternatif bir model olarak ortaya çıkan açık erişim modeli, bugün gelinen noktada İnternet teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin doğal bir sonucu olarak varlığını devam ettirmektedir. Fakat gerek üniversite gerekse kamu kuruluşlarının açık erişim konusunda bir politikalarının olmaması veya var olan politikalara uyulmaması bir sorun olarak durmaktadır. Bu sorunun aşılması için üniversitelerin belli politikalarının olması yeterli olmaz, devletin de politikalarının olması gerekir. Türkiye’nin ne yazık ki açık erişim konusunda henüz belli bir politikası mevcut değildir.

Açık erişim dergilerinin varlığının sürdürülebilmesi için yalnızca yayın yapmak yeterli olmaz, teknik anlamda da bu sistemleri devam ettirecek personele sahip olmak gerekir. Kurulumu ve kullanımı son derece kolay olan bu sistemler konusunda akademik personele gerekli eğitimler verilerek bu sistemleri kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Böylelikle bir veya birkaç kişinin sorumluluğunda yürüyen ve çoğu zaman sorunlara neden olan güncelleme işlemleri daha fazla kişinin sorumluluğunda yürütülmüş olur.

Açık erişim dergilerde yayınlanan makalelerin klasik basılı dergilerde yayınlanan makalelere göre daha çok atıf aldıkları konusunda deliller çoğalmaktadır. Çoğu konu alanında atıf oranlarında en az iki kat artış olduğu, hatta kimilerinde bu oranın daha da yüksek olduğu bilinmektedir. Bu durum hiç kuşku yok ki açık erişim dergilerde yayınlanan makalelerin etki oranlarını da artırmaktadır. Üstelik çalışmanın yayımlandığı, okunduğu, atıf aldığı ve böylelikle diğer araştırmacıların çalışmalarını yönlendirdiği araştırma döngüsü inanılmaz ölçüde genişlemekte ve hızlanmaktadır. (http://www.jisc.ac.uk/index.cfm?name=pub_openaccess (erişim tarihi: 25. 05. 2014). Bundan dolayı araştırmacılar yayınlarını açık erişim dergilerde yayınlamaları konusunda teşvik edilmelidir.

Çeviri alanına gelecek olursak, bu alanda yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu dil ve edebiyatbilime yönelik olarak çıkarılan dergilerde yayımlandığını ve doğrudan çeviri alanına özgü dergi sayısının oldukça düşük olduğunu görmekteyiz. Ülkemizde ise çeviri alanına özgü açık erişim olanağına sahip yalnızca iki derginin olduğunu dikkate aldığımızda, bu alanının kendisine özgü bilimsel iletişim sisteminin henüz tam anlamıyla oluşmadığı gerçeğiyle karşılaşırız. Bu konuda yapılacak çalışmalar, çeviri alanına etkin ve nitelikli bir bilimsel iletişim sistemi kazandırmada önemli bir rol oynayacaktır ve bu durum Çeviribilim'in etkisini ve alanını genişletmesine olanak sağlayacaktır. Aynı şekilde çeviribilimcilerin yayınları için çeviri alanında yayın yapan dergileri tercih etmeleri teşvik edilmelidir. Bu durum bu alanda yayın yapan dergileri hem daha aktif hale getirecek hem de yeni dergilerin ortaya çıkmasına vesile olacaktır. Böylelikle çeviri alanının bilimsel iletişim sisteminin genişlemesine önemli katkılar yapılacaktır.

Kaynakça

- Atılğan, D.** (2006): Türkiye'de Açık Arşiv Çalışmaları ve Ankara Üniversitesi Örneği. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Ulusal Sempozyumu*, 2 Kasım 2006 Ankara. acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/893/1246.pdf (erişim tarihi:03.05.2014)
- Bailey, C.W.** (2006): Open Access and Libraries: Preprint <http://www.digital-scholarship.com/cwb/OALibraries2.pdf> (erişim tarihi: 17. 06. 2014)
- Odabaş, H. ve Odabaş, Y.** (2012): Türkiye'de Akademik Açık Dergi Yayıncılığı ve Atatürk Üniversitesi'nde Açık E-Dergi Uygulaması, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 47, 355-370.
- Oktar, N. ve Aktar, G.** (2006): Bilimsel yayınlara İnternet üzerinden açık erişimin süreli yayıncılığın niteliğine etkisi. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, 2006 içinde (s. 115-119). Ed. Orhan Yılmaz. Ankara: TÜBİTAK. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum4/page115-119.pdf> (erişim tarihi: 28. 04. 2014)

- Polat, C.** (2006): Bilimsel Bilgiye Açık Erişim ve Kurumsal Açık Erişim Arşivleri, *Journal of Social Sciences* 6 (37), 53-80.
- Prosser, D.C.** (2004): The Next Information Revolution - How Open Access Repositories and Journals will Transform Scholarly Communications LIBER Quarterly, 14 (1), 23-36.
<http://liber.library.uu.nl/index.php/lq/article/view/7755/7841> (erişim tarihi: 13. 05. 2014).
- Tonta, Y.** (2007): Açık Erişim ve Tıpta Bilimsel İletişimin Geleceği, 8 Ekim 2007,
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-tipta-acik-erisim.pdf> (erişim tarihi: 12. 06. 2014).
- Tonta, Y.** (2012): Açık Erişim, Kurumsal Arşivler ve MedOANet Projesi, Ulusal Açık Erişim Çalıştayı, 8-9 Kasım 2012, Ankara <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-ulusal-ae-calistayi-8-kasim-2012-v5.pdf> (erişim tarihi: 15. 05. 2014).
- http://acikerisim.ankos.gen.tr/belgeler/Ulusal_AE_Calistayi_Bildirge.pdf (erişim tarihi:15. 05. 2014).
- <http://doaj.org> (erişim tarihi: 18. 05. 2014).
- <http://www.ceviribilim.hacettepe.edu.tr> (erişim tarihi: 01. 05. 2014).
- <http://www.iudergi.com> (erişim tarihi: 18. 05. 2014).
- http://www.jisc.ac.uk/index.cfm?name=pub_openaccess (erişim tarihi: 25. 05. 2014).
- <http://www.openoar.org> (erişim tarihi: 18. 05. 2014).
- <http://www.tubitak.gov.tr> (erişim tarihi:15.05.2014).